

kres

a p r i l
leto 1936
številka 4

»KRES«. Glasilo slovenskih fantov. Izhaja mesečno. Izdaja in tiska Misijonska tiskarna, Groblje - Domžale (predstavnik Jožko Godina, Groblje - Domžale.) Urejuje Ivan Martelanc. — Za uredništvo odgovarja Jožko Godina, Groblje - Domžale.

ROKOPISI se pošiljajo na naslov: Ivan Martelanc, Ljubljana, Miklošičeva cesta 19.

UPRAVA: Misijonska tiskarna, Groblje - Domžale. Čekovni račun: Misijonska tiskarna (z značko »Kres«) štev. 15.730.

NAROČNINA: Din 20 (skupno Din 18).

BOJ ZA MATTERHORN

Po Haenselu priredil E. K.

(Nadaljevanje.)

Prikazen večnega žida o mestu pod Theodulskim prelazom se je uresničila. V nekoliko letih so iz zemlje pognale palače, v njih se je znašla družba iz vsega sveta.

Valtournanche, Carrelova domovina, pa je ostala samotna, pozabljena dolina kot takrat, ko je živel še Whymper. Še pred nekaj leti (roman je spisal Haensel l. 1929.) je ležala v gostilni Monte Rosa stara knjižnica, kamor so se vpisovali gostje. Whymper se je vpisal tam pred svojim prvim vzponom na Matterhorn: »Euard Whymper in route for the Matterhorn.«¹ Kakor vrabci ob strešnem žlebu so se nabrali ščeckani podpis ob tej vrstici. — Nekdo je pripisal: »On je prišel, videl in zmagal!«

Whymperova skupina ni bila odločilna le za razvoj doline, ampak tudi za to, ki so šli z njim. To je bilo zanje žarišče, kjer so se stekale poti usode, ta dogodek je bil odločilen za vse njihovo življenje.

Oče Tangwalder ni stopil v nobeno hribovsko krčmo, da se ne bi pričel pogovor o prvem vzponu na Matterhorn. Vsak je povedal svoje mnenje, najsi je bil upravičen ali ne. Iz molččega švicarja je postal pripovedovalec, ki je bil vedno rad pripravljen in ni zamudil nobene prilike, da je pričal o svoji čudoviti rešitvi na Matterhornu.

Medtem, ko je Whymper poudarjal, da bi trdna vrh pomenila rešitev Douglasu, Hadowu, Hudsonu in pa Crozu, je Tangwalder vztrajal in trdil, da bi v tem slučaju tudi Tangwalderja in Whymper zdrsnili smrti v naročje.

V seznamu vodnikov pa ni igral stari Tangwalder nobene vloge več. Toda njegov očetovski čut se ni motil: ime, ki je bilo zvezano s Crozovim, jim je zagotovilo v Zermattu prvi poklic kot vodnikom. Ime Tangwalder ima še danes v vsem Wallisu najboljše prizvok. Peter Tangwalder, sin najmlajšega, ki ga je Whymper poslal nazaj, in njegovi potomci so znali to ime ohraniti.

Ko je Aleksander Seller premagal prvo grozo, je uvidel, kakšno žrtev mu je zagotovila Whymperjeva pot na Matterhorn. Z vso svojo nenavadno, veliko močjo jo je zagrabil. V teh dneh se je smelo odločil za

veliko hotelsko podjetje, ki je postalo zgled vsej švici. V zadnjih letih svojega življenja je moral skrbeti vsak dan za dva tisoč gostov, pred Whymperjevo zmago pa le za osemdeset v celem poletju.

Jean Antoine Carrel, ki je zataknil italijansko zastavo na vrh Matterhorna, ne da bi pri tem pogubil človeško življenje, je imel med vsemi vodniki v okolici največ posla. O njem so vedeli, da najbolj zanesljivo pozna goro.

Devet let pozneje mu je Whymper odpustil. Skupaj sta šla na spravno pot na Matterhorn. Medtem so že na obeh poteh napravili trajne vrvi. Na pobočju gore je vzraslo že več koč. Le raztrgana Crozova zastava je opominjala v vetru na borbo med dvema nasprotnikoma, ki sta se sprijaznila. Opominjala pa je tudi na žrtve tega boja.

Profesor Giordano in veliki državnik Sella sta šele čez tri leta pod Carrelovim vodstvom prišla na vrh. Njuna ljubezen do domovine in pa njuno navdušenje je pripravilo Carrela do tega, da je izdal Whymperja, ki se je potem odločil za svoje podjetje. Quintino Sella je bil tedaj star petdeset let in spremljali so ga že odrasli sinovi. Le za las je manjkalo, da se pri tem vzponu ni ponovila enaka nesreča kot pri prvem. Na nekem nevarnem mestu je splezal Carrel naprej, da bi se prepričal, če so vrvi dovolj varne, predno se mu Sella zaupa. Njegov dvom je bil upravičen. Vrv se mu je utrgala. Padel je štiri do pet metrov globoko. Toda njegova budna pazljivost in prisotnost duha sta ga rešili. Oklenil se je z vso močjo neke skalne črte. Če bi padel, bi potegnil s seboj tudi ostale, ki so bili privezani na njegovi vodniški vrvi.

Mnogo let pozneje je vendar umrl Carrel na svoji gori, na svojem bojišču. Neko skupino hribolazcev je privedel iz nevarnosti, sam pa se je pri tem do zadnjega izčrpal v snežnem viharju, ki je izbruhnil v južni sten pri najlepšem vremenu.

Dolinci iz Valtournanche-a so ga pokopali z velikim hrupom, skoraj kakor župnika. S ponosom so pripovedovali o njem: »Carrel ni padel, umrl je.«

Preprosti kmetje niso razumeli, da se svet udaja le junakom in ne

starcem. In da je največja resnična preizkušnja smrtna žrtev, ki ni rešitev iz bednega življenja, ampak zasači izvoljence v cvetu moči in jih povelja s tragično usodo.

Eduard Whymper je bil prisiljen, da se je radi nesrečnega prvega vzpona na Matterhorn udeleževal pri velikih planinskih listih, tako v nemških, angleških, francoskih in italijanskih. Postal je klasičen opazovalec doživljanja v gorah in to ga je vrglo iz njegovega meščanskega življenja, da je postal raziskovalec in pisatelj.

Vsako leto pa je prišel Whymper v Zermatt. Še ko je imel snežnobeke lase, je vsako leto prekoračil Theodulski prelaz. Njegova postava še ni bila sklonjena, obraz je bil rujav, čas in usoda sta zarisala vanj globoke gube. Vedno je šel sam, daleč pred svojim vodnikom; večkrat je obstal in dolgo gledal navzgor proti svoji gori. Potem je nadaljeval svojo pot z dolgimi, enakomernimi koraki.

Vsi dolinci iz Zermatta so ga poznali. Pozdravljali so ga boječe in spoštljivo. Nihče si ga ni upal ogovoriti. Nekemu nemškemu turistu, ki se mu je približal z navdušenimi besedami: »Kako sem vesel, da vas vidim tukaj!« je suho odvrnil: »To si lahko mislim.«

Vsako leto se je vzpel na Matterhorn. S posebno ljubeznijo je obhodil previse, pod katerimi počivajo ostanki lorda Douglasa. Gora mu je postala le še nagrobni spomenik za lorda Douglasa.

Matterhorn ni bila več Whymperova gora, to mu je bil spomenik tistemu sijočemu duhu, ki je kot meteor zažarel v Whymperjevo samoto.

V dušo se mu je vklesala slika tega dogodka, ki je bil za njegovo življenje tako odločilen.

Petdeset let je ponavljal to resnično zgodbo, ki še dolgo ni povsem utihnila, vedno enako. Kratko pred svojo smrtjo je zagotovil s ponosom, da mu pri pregledovanju prejšnjih spisov ni bilo treba spremeniti niti ene vrstice.

Whymper je želel, da bi bil pokopan poleg lorda Douglasa v Zermattu. Toda tudi ta želja se mu ni izpolnila. Nihče ni našel nepoznane groba na Matterhornu. Nihče ni motil lorda Douglasa v poslednjem snu.

KONEC

¹ E. W. na poti na Matterhorn.

VELIKONOČNE PESMI

Vane Betkin

I. POMLAD

Škrjančki so pojoči na perutih
spet dvignili nebo znad naših ram:
nikdo ne bo več žalosten in sam,
saj konec bo skrbi in dnevov krutih.

Zdaj v svetlo sonce spet se bo prebudil,
kdor je ves dolgi, zimski čas prespal,
od žarke luči bo še sam svetel
in v svoji novi moči se bo čudil.

Življenje spet vedró bo in veselo,
ko sonce nam naravo bo zlatilo
in nikdar več ne bo se skrilo. —

Ko skupno pojdemo na novo delo
v vabeče topli pomladanski dan,
bo delal vsak in bo za dva močan.

II. SKRIVNOST

Ko veliki četrtek božji Sin
poslednjič se od svojih je poslovil,
je kruh v rokah božanskih blagoslovil
rekoč: »To delajte u moj spomin!«

In uživali njegovo so Telo...
On pa je v duhu gledal vse izbrance,
ki zbirali se bodo krog monštrance,
in lažje mu postalo je slovo. —

In dandanes še daje v pokrepčilo
ta sladki božji Kruh se dušam bednim.
In dandanes še vrstam nepreglednim,
ki lačne sredi grešnega sveta
Pravice so, Lepote in Boga,
deli se v zmago sladko in v zdravilo...

III. NJIVA

Jo vidiš li, prijatelj, njivo,
ki pomlajena in spočita
se v soncu pomladanskem svita
in náse vabi zapeljivo?

Glej, kot srce je, ker sprejema
semenje váse dobrohotno,
da razklasi potem bohotno
za kruh ga, ki Boga objema.

O brat s pomladjo v sebi, čuj:
semena klenega nasuj
v te brazde širne in vabeče!

Potem jesen bo tvoja polna sreče,
ker bo na njivo sam Gospod
prišel pobirat zláto zreli plod.

IV. KUKAVICA

»Kuku, kuku,« skrivaj oglaš
med zelenečim se vejevjem.
»Kuku, kuku,« jo oponaša
srce, ko iščem jo med drevjem.

»Kuku, kuku,« glasno spominja
me novih časov siva ptica;
in v meni se mladost razgrinja
in rdečico sili v lica. —

Pomlad šumi in drevje hvalo
Bogu za novo rast šepeče.
Juh, sonce me je obsijalo

in blažen sem od tajne sreče:
razpni, zdaj duh, spet svoja krila,
da božja moč bo vate lila!

MED SLOVENSKIMI FANTI V AMERIKI

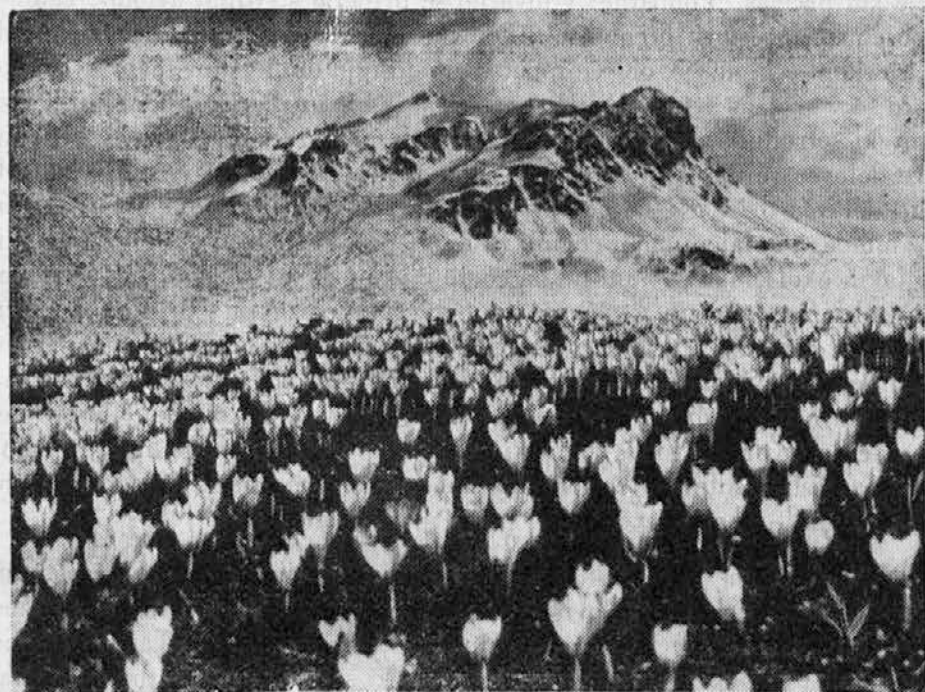
Škof dr. Gregorij Rožman

Gospod urednik me je naprosil, naj fantom okrog »Kresa« povem kaj o njihovih ameriških tovariših. Pa tudi fantje so mi od raznih strani stavili vprašanje: Kakšni so naši sorojaki, ameriški fantje. Rad bi vam, dragi bralci, mnogo pripovedoval o ameriški mladini, ki je slovenskega rodu, a nisem povsod imel priložnosti globlje pogledati v mišljenje in čustvovanje ameriških fantov. Ali veste, zakaj ne? Zato, ker se z vsemi nisem mogel dovolj pomeniti radi neznanja jezika. Oni slovenskega jezika ne znajo več dobro, to se pravi, oni znajo toliko, kolikor so se v domači hiši od staršev naučili, v šolah se slovenščina ne poučuje, zato pa ta ameriška mladina premalo razume slovensko, da bi mogla s pridom čitati naše knjige in časopise. Jaz pa ne znam angleško, pa mi je bilo težko prodreti v njihovo dušo. Našel sem pa vendar precejšnje število fantov, ki prav dobro obvladajo slovenski jezik, vsi pa se zavedajo, da so slovenskega pokoljenja — in večina se tega ne sramuje.

Slovenščino obvladajo tisti fantje najbolj, ki gojijo slovensko pesem in kateri večkrat nastopajo pri gledaliških igrah. Tako sem našel na farmah v *Willardu*, *Wis* fante, o katerih sem mislil, da so vsi rojeni v stari domovini, tako gladko in izbrano so slovensko govorili. Povedali so mi, da so se naučili jezika najbolj, ko so se svoje vloge učili na pamet in so potem na odru gladko govorili. Slovenska pesem si osvaja ameriško mladino, ki ob njej spoznava, da vsebuje naša slovenska kultura dragocene zaklade, ki vzbujajo pozornost in občudovanje celo pri Američanih. Prepričan sem, da

bo slovenska pesem najdalje ohranila slovenski jezik — poleg cerkve seveda — med potomci naših izseljencev. Treba bi bilo, da iz domovine pošiljamo v Ameriko vse zbirke naših pesmi, posebno zbirke narodnih pesmi, da bi se razširile po vseh slovenskih naselbinah in bi jih vsi pevski zbori prepevali. V tem oziru so kulturni stiki med domovino in Ameriko vse preredki in prešibki.

Tudi ameriškim fantom *preizkušnje* niso prihranjene, kakor ne vam. Ena izmed teh preizkušenj je sledeča: Osem let poseča deček ljudsko šolo, potem mora vsaj še za dve leti (do 16. leta) ali pa celo štiri leta (do 18. leta) hoditi v višjo šolo (High School). Ljudske šole so po večini žup-

Pomlad v planinah.

nijske zasebne t. j. katoliške. Poučujejo redovnice. Vsa vzgoja je verska. Višjih šol pa slovenske župnije nimajo. S štirinajstim letom pride torej mnogo fantov iz verske šole v državno brezversko šolo med tovariše, ki so versko indiferentni, ki ne poznajo dobro nobene vere, verskega življenja pa nikdar niso okusili. Tu stopi fant pred težko preizkušnjo: ali bo vztrajal, ali pa bo podlegel vplivu svojih novih tovarišev? Ne vzdrži vsak!

Druga preizkušnja za mnoge pride, ko s 16. ali 18. letom neha šolska obveznost. Treba je prijeti za trdo delo v rudniku ali tovarni. In to delo v Ameriki res ni lahko. Zaslužek je prav lep, za naše razmere bi bil naravnost bogat, a delati je treba z vsemi močmi. Brzina moderne racionalizi-

rane tovarne je blazna. Tu niti ni časa, v stran pogledati. Podjetje ocenjuje vsakega delavca po tem, ali vzdrži v polni meri brzino dela. Ako v tem pogledu ni več polnovreden, ga smatra podjetje za neuporabljivega, kakor zastarel stroj, ki ga je treba nadomestiti z novjšim, popolnejšim. Z vstopom v delo se izvrši v življenju mladega fanta velik prelom. Mora biti že dobro pripravljen na ta kritični trenutek. Reči pa moram, da ameriška šola v precejšnji meri pripravlja mladega človeka na ta prestop v trdo realno življenje s tem, da ima v vseh višjih šolah pouk tudi v raznih obrtih in tehničnih spretnostih.

Delavec v Ameriki je družabno polnovreden član družbe. Pa je tudi lažje kot pri nas. Pomislite: v tovarno se pripelje s svojim avtom. Tam se v posebnem prostoru preobleče v delovno obleko. Ko mine osem delovnih ur, se skoplje in umije, obleče zopet svojo dostojno in lepo meščansko obleko in ko se v svojem avtu pelje domov, ne more nihče vedeti, ali je uradnik, trgovski sotrudnik ali pa delavec iz tovarne ali rudnika. Tudi v vedenju kaže delavec veliko uglajenost in dostojnost, ki ga visoko dviga nad navadnega delavca pri nas. To ne velja samo za one, ki so v Ameriki rojeni in so z mladega uglašeni, marveč tudi za izseljence, ki so dosti dolgo v Ameriki. Ob takih okolščinah se vam ne bo zdelo čudno, da v Ameriki tudi akademsko izobražen fant gre v tovarno za delavca. Več takih sem poznal. Eden n. pr. ima diplomu filozofske fakultete, pa dela v avtomobilski tovarni kot ročni delavec. Spoznal sem družino, v kateri sta dva sinova inženirja, pa pomagata očetu voditi delavnico za sodavico in mehke pijače. Inženir je, pa sede na tovorni avto in pelje pijačo raznim odjemalcem po mestu, kakor da je nastavljen šofer. V Ameriki se nobeno delo ne smatra za poniževalno, manj vredno — pa je seveda tudi primerno plačano.

V Ameriki ne tišči vsak študiran človek v državno službo. Pri nas mislijo, da mora vsak, ki je dovršil meščansko šolo, dobiti že državno službo poduradnika. V Ameriki državna služba ni tako vabljiva. Tam sta samo dve stranki: demokratska in republikanska, ki se svetovnonazorno ne ločita. Katera stranka dobi predsednika, tiste stranke uradništvo se nastavi. Ko je n. pr. bil izvoljen sedanji predsednik Roosevelt, ki je demokrat, so morali vsi uradniki republikanske stranke, kateri je pripadal prejšnji predsednik Hoover, od prvega do zadnjega odstopiti, seveda brez penzije. Tako se dvojna garnitura uradništva menja, kakor se menja izid volitev za predsednika.

V verskem oziru sem opazil, da vrši ameriška mladina, ki je katoliško vzgojena, svoje verske dolžnosti z neko samo po sebi umevno točnostjo. Seveda, izjeme so povsod. Ene napake ameriški fantje nimajo: zunaj cerkve ne postajajo. To je v Ameriki popolnoma nepoznano. V cerkvi se ne tiščijo in gnetejo pri vratih, da še drugi verniki ne morejo v cerkev, marveč gredo vsi na svoje prostore, saj so za vse sedeži pripravljeni. V rokah fantov sem skoraj povsod v cerkvi videl molitvenike. Obnašanje v cerkvi je zelo lepo

in dostojno. Naši fantje bi se v Ameriki mogli mnogo lepega naučiti. Z duhovniki so katoliški fantje v najlepšem razmerju, kakor sinovi do očeta. Neka prikupljiva zaupnost in iskrenost se kaže v tem razmerju. To se mi je izmed vsega lepega v Ameriki najbolj dopadlo. Seveda je tudi mnogo mladine, ki se je po svojih socialističnih in svobodomiselnih starših cerkvi in duhovniku popolnoma odtujila in živi pravzaprav čisto pogansko — ali zaradi tega ne napada Cerkve, ne grdi duhovnikov (to delajo samo tisti, ki so se iz starega kraja priselili). Rodili so se in so zrastle pač v deželi široke svobode, kjer je osebna svoboda spoštovana kot največja pridobitev.

Na svojo *ameriško domovino* so ameriški fantje čudno ponosni. Prav imajo! Skušal sem vzbuditi v ameriški slovenski mladini nekoliko hrepenenja, videti in obiskati prelepo slovensko zemljo, kjer je njihovim prednikom tekla zibelka. Na splošno bi vsi radi prišli enkrat pogledat v Slovenijo, če bi jim razmere tako dolgo in drago pot dovolile. Kadar kateri pride, tedaj bi ga morali sprejeti z vso ljubeznijo in mu odpreti razumevanje za posebnosti našega rodu in za lepote naše zemlje. Velikanskega pomena bi bilo, ko bi mogli naši fantovski odseki imeti živahne pismene stike s slovenskimi fanti v Ameriki. Kako? To je težko reči. Organizacij v našem smislu nimajo. Imajo pač društvo presv. Imena in pa podporna društva, združena v Katoliški slovenski kranjski Jednoti. Vsaj s to bi morali imeti tesne zveze, ne bilo bi brez medsebojne koristi.

VELIKI TEDEN

Pokorn Jože

Skoro smo že pozabili na lepo božično noč. Zakaj ne bi božična noč vedno bila, noč skrivnostnih lepot in prijateljstva? Morda zato, ker bi se naveličali? Težko! Morda li zato, ker za sveto božično nočjo mora priti še sveta velika noč?

Dvoje skrivnostnih noči: božična noč in velika noč: rojstvo in trpljenje ter smrt našega ljubega Gospoda.

Zdaj so sveti dnevi; zdaj zdaj bo velika noč, bo velik praznik. Ali mar ne čutimo, da so sveti dnevi že tu?

Sveti post!

Tih je in nekam mrko gleda. Oznanja molitev, post in miloščino. Post terja, terja, da se človek skoro boji. In se res bojimo posta, ker smo reveži. Še bolj pa zato, ker reveži hočemo ostati. Ali ni to nekaj čudnega? Je čudno, če pomislimo, koliko bogastva nam nudi in če bi prst (kaj šele roko) stegnili, kako bi obogateli! Vedno sem občudoval Boga, ki je pustil človeku

svobodo, pravi božanski dar. Ker smo svobodni, hočemo biti reveži in reveži ostati. — Vsako leto pride sveti postni čas in vsako leto ostanemo reveži. Reveži!

Post se tiho umakne kot je tiho prišel. Tihi teden nas objame v žalost. Nekam nemirno je naše srce. Svetišča so temna, križi so zagrneni, kaj bo? Nekaj bo; pričakujemo vsi, vsi smo radovedni. Pa pride hrsteča cvetna nedelja z blagoslovljenimi oljkami in butarami, s slovesno procesijo okoli cerkve, s slavošpevi in z veseljem: Kristus je prijahal pred toliko sto leti v sveto mesto Jeruzalem. — Da bi bili zraven! Tudi mi bi klicali Sinu božjemu, tudi mi bi pozdravljali velikega sina izvoljenega ljudstva, tudi mi bi se pridružili otrokom, ki jih je neizmerno ljubil, beračem, ki jih je ozdravljaj, kmetom, ki jim je govoril prelepi govor na gori. Tudi mi bi klicali: Hozana! Ali res? Morda! Mogoče pa tudi ne! Kajti tisočkrat gre Bog kot zdravnik, kot dobri oče in neodpravljeni prijatelj mimo naših hiš, mimo naših oken, mimo naših src, a glej — saj ne boš verjel — še pozdravimo ga ne, ko nam prijateljsko pokima.

Toda Jezus je prijezdil v sveto mesto — četudi morda brez nas. Tu se začne veliki teden, teden velikih dogodkov našega ljubega Gospoda in nas samih.

Pred približno devetnajststo leti je bilo. Tudi Judje so takrat praznovali veliki teden. Pa jih je vznemiril Jezus s svojim slovesnim vhom v sveto mesto. Že dalj časa je Jezus učil vse od kraja: učene in take, ki so le mislili, da so učeni, pa tudi čisto navadne ljudi, ki so navadno dobri. — Še pet dni življenja!

Tri dni je odločil za vse: za dobre in hudobne. V ponedeljek je kot božji dedič z bičem očistil sveti hram. Na veliki torek pa je nastopil kot veliki advokat božji, kot pravdar za božje pravice, kot neizprosen poslanec vsemogočnega Boga: do smrti je ponižal judovske učenjake s svojimi slovitimi prilikami in jih porazil s kratkimi odgovori. Ko takole včasih prebiram najpreprostejšo, a najglobljo knjigo, sveto Pismo, se mi Judje kar zasmilijo. Saj jih je vendar po vsakem poskusu, da bi ujeli Jezusa v besedi ali dejanju, moralo biti sram. Pa jih je tudi bilo! A njihova sramežljivost je bila mnogo manjša kot njihova nesramnost. Zato so sklenili, da ga bodo umorili.

Četrty dan (zadnji dan pred svojo odrešilno smrtjo), je posvetil le svojim ljubljnim apostolom. Le z njimi je hotel preživeti še nekaj ur, nekaj lepih ur. In jih je! Zadnja večerja! Najlepša večerja, višek pred viškom. Jezus umiva noge, da novo zapoved; Jezus se poslavlja, naroča, obljublja, da prelep spomin: v večen spomin samega sebe.

Potem pa noč na veliki petek: silno trpljenje in zadnji dan. Ne napada več svojih ljubih sovražnikov, tudi se ne brani krivih očitkov; pusti, da ga bičajo in kronajo; težki križ nosi in dovoli sramotno križanje. Jezus trpi, Jezus silno trpi za ves človeški rod — na križu.

Pomisli: Bog na križu!

In potem? Potem pride velika nedelja — svetel dan.

* * *

Vse to obhajamo leto za letom. Najstarejši prazniki so velikonočni. In vendar: čisto nič ne poznamo slovesnosti, ki se v teh dneh gode po naših cerkvah. Pa ne le ne poznamo, tudi udeležujemo se jih ne. Za vse je dosti časa, za vse se brigamo, le za trpečega in za nas križanega Boga ni časa! Oj mi svobodni reveži!

V KAMNOLOMU

France Kunstelj

Grega se je umil, posrebal gorko mleko, ki mu ga je Neža zavrela za zajtrk, potem se je pa spustil v gluho jutro.

Moker mraz mu je bušnil v vela in razgreta lica. Nad trgom je še ležala trda tema, le tu pa tam se je nekaj zableščalo, morda se je vzdignil gospodar in klical služinčad, morda je stopil hlapec v hlev krmit konje. Nalahko je začelo pršiti, da nisi čutil, ali je bila to gosta megla ali je zares deževalo. Pa Grega se ni nič zmenil, saj je bil mokrine že vaje kakor stradanja. Urno jo je ubiral po klancu navzdol mimo farne cerkve, že je krenil pri lesni tovarni čez ozke tračnice, plaha svetilka na voglu ga je pozdravila v mrko čelo. Pognal se je mimo, kot bi ga bilo strah, če bi ga kdo tod srečal.

»Preklete vendar! Sem mislil, da sem zaležal. Naša ura ga seveda zmeraj kida!«

Tako se je razjezil sam pri sebi, ko se je utrgalo iz zvonika globoko bitje ure. Pol petih je udarilo. Deževati je začelo vedno bolj in bolj. Mrzle kaplje so se usedale v dolge luže, ki jih pazno oko še ni moglo razločevati v temi. Noga je stopila, zapljuskalo je mehko in se razmaknilo. Grega je začutil mokroto v čevljih, zajel je zvrha, pa ni mu bilo mraz. Na klobuk je padalo in z ozkih krajcev curljalo ob straneh na oguljen star površnik, na rame, na roke in doli po koščenih prstih ga je začelo pikro zebsti. V desni je stiskal k životu rjavo kangljico, Neža mu je vanjo napravila vroče kave za južino: da boš kaj gorkega imel, je rekla, ko je nalivala iz lonca. V površniku pa je tiščal kos trdega koruznega kruha.

Ni se mu tako mudilo, pa kljub temu je pospešil korak, kot bi ga kdo podil. Imel je pač tako navado, tudi zvečer je skoraj zmeraj tekel domov. Zdelo se mu je, da je tako najbolje, saj ga drugi tako in tako težko prenašajo, malokdo z njim res prijazno spregovori, tujec se čuti v družbi svojih sodelavcev, čeprav so vsi enaki reveži in berači kakor on, vsi morajo hoditi

vsak dan isto pot, vsi rezati isto kamenje in si služiti ravno tako borne kovače za živež, za otroke, za ženo. Pa njemu je bilo nekam čudno prijetno, če je bil sam, če ni z njimi veliko govoril, če je hodil po svojih bližnjicah domov. Tudi doma je malo govoril, kot bi se vseh sramoval, otroci so se ga bali, žena je hodila žalostna, molila je zanj večkrat dolgo v noč in tudi čez dan, kadar je bila sama in je čepela pri šivanju, pa beseda se ji je zdela zmeraj težka, ni hotela z jezika, zapletala se ji je, čeprav je bila v mislih jasno porojena.

Na debelo je že padalo in skoro na glas curljalo po vejevju, drčalo tiho in mehko po vitkih in golih bukovih deblih in polzelo po razdrapanem klancu med ostrim kamenjem in debelim peskom.

Polšestih je že bilo, pa kazalo je, da ne bo svetlega dneva, kajti na obzorju, tam za temnim in gluhim smrečjem nekje, se je začelo komaj za spoznanje daniti. Pa če si se obrnil proti južnim holmom, so bili prav tako tihi in temni kakor sosedje proti severu in zapadu. Človeku je težko pri duši ob spominu na taka jutra, trpeča in vzdihujoča, toda Grega tega ni čutil, bilo mu je kakor vsak dan, kakor ko se je pehal s komolcem včeraj ali predvčerajšnjim ali oni dan, ko je zaslišal iz gostega gozda pesem divjega petelina, ki je vabil v svate. Grega je ni razumel, ker je razumeti in občutiti ni maral, mislil si je, da pač mora peti, ker je petelin, če bi bil človek, bi moral v kamnolom.

Že je zavil čez železniški tir, čez ostro, na gosto posuto dvorišče pred visokim poslopjem na postaji, vršalo je pod nogami. Nekaj jih je že čakalo v tesni, za silo zbiti leseni baraki. Tema je bilo, Grega ni mogel nobenega spoznati. Leno jim je voščil dobro jutro, leno so mu odgovorili iz temote. Tam v kotu nekje se je enemu globoko zazdehnilo. Spet je legla mednje mučna tišina kakor v sobi, kjer leži mrlič na parah. Slišalo se je le še enakomerno in žalostno curljanje dežja, polzelo je po deskah v star lesen žleb in teklo v debelem curku na drobno kamenje. Lilo je močno, da je človeku šumelo v ušesih.

Pol ure je že preteklo, delovodje še ni bilo na spregled. Delavci so se nabrali skoraj vsi in nestrpnost čakali in zabavljali čez gospodarja, češ, da nima nobene skrbi za svoje delavce, da jih pusti prezebati, kakor se mu zljubi. On lahko, on, ki stanuje takorekoč v kamnolomu, njemu je pač vseeno, ali pridejo prej ali pozneje, priti pa morajo, sicer...

Čas se je vlekel kakor žalosten spomin, debelo uro so že čepeli v baraki kakor jetniki, ki si žele zlatega sonca.

Tišino je pretrgal šele kajžar Janez, ki je pravkar prisopihal ves premočen:

»Kaj vraga, bomo šli v kamenje ali ne?«

»Počakaj, ga še ni bilo nič semkaj, mojstra! Najbrž je revež skrokan, ponedeljek je.«

»Kar takole — vsak dan, kajne! No, pa za danes smo dobri, vse nebo je zaprto, ne bo nehalo liti, če še tako dolgo čakamo.«

Ni še zinil Janez zadnje besede, pa je vstopil delovodja, visok in suh človek v svetlorjavi obleki in črnih dokolenicah, segajočih gori do tenkih kolen, s cigareto v dolgih ustih.

»Za danes domov! Ne bomo lomili!«

Glas njegov je bil oficirsko piker, pogled mrk in oster.

Že so se začeli nejevoljno vzdigovati, da bi odšli, pa se je obrnil nazaj in privlekel iz suknjiča siv notes, obliznil dolge prste in ga začel listati.

»Klical bo! Kakor zadnjič, veš!«, so se začeli med sabo drezati in skoraj na glas godrnjati.

Bral je res imena, hitro in rezko je sinkil vsako besedo, na kar so se mu morali odzvati in po vrsti odhajati.

Štirih ni bilo. Nekaj je pri vsakem črtal, delal neka čudna znamenja, ob koncu pa pristavil:

»Omenjeni, ki so izostali, nimajo nič več vstopa v kamnolom!«

Kakor bi jih udaril, so sprejeli naročilo. Zagrabilo jih je nekaj nerazumljivega, videti je bilo, da bi najrajši planili nadenj, mu zbili iz rok imenik in udarili, da niti zastokati ne bi mogel. Pa morali so tiho in mirno oditi kakor pohlevna služinčad od kralja.

Grega jo je prvi popihal in se spustil v deževno dolino. Enakomerno je pršilo v obraz, da ga je zazeblo.

»Preklete, da drugič ne pridem! Za norca da bi me imel ta dolgin? O ne! Se moti!«

Res ga ni bilo drugi dan v kamnolom. Neža si ga ni upala vprašati, zakaj noče na delo, bala se je njegovega ostrega odgovora, morda bi jo še ozmerjal, češ, kaj se vtika v njegove zadeve.

Zvečer je prišel kajzar povedat, da so Grega odslovili.

SPOMLADANSKE

France Kunstelj

MOJI SPOMINI

Moji spomini
so kot beli labodje
na jezerski gladini.
Proti meni plavajo ...
Vzpnem se vesel,
da bi jih objel.
Pa tiho odplavajo ...
Ob jezeru spet sam stojim
in za labodi hrepenim.

JUTRANJA

Ko sonce dan je razjasnilo,
škrjančka z lehe je zvalo.
Peruti je čvrsto razpel,
molitev jutranjo
v nebo zapel.
Pognal se v daljne je višine,
izginjal v nebesne modrine.
Za njim sem se povzpел,
molitev jutranjo zažvrgolel.

Sončni dnevi so zapeli,
laze, trate oživali.
Kostanj popje si odpira,
ko v jasnino se ozira.
Žlahtni sok iz brajd kaplja.
v jutru se srebro smehlja.
Češnjam božji je Vrtnar
beli dal ornat v dar.
Moje se srce smeji,
ker ljubezen v njem kali.

Dan bolest je nosil
in jo kopal
v težkem vzdušju.
Nato je noč odstrla
nebesu srce.
Plamenice utripajočih zvezd
spolzele so v dremotju
čez sinje močvirje
in s seboj ponesle
vse bolesi dneva
v sveto vsemirje.

MRAK NAD VASJO

Povest. Spisal *Ivan Čampa*. Nadaljevanje

IV. KRESANJE DUHOV

Pred volitvami se je bila polastila ljudi velika zmeda, tako da sami niso vedeli, kaj so. Vsakemu je bilo sicer jasno, da sta na vasi dve stranki, med katerima je velikanski prepad, a volilni navduševalci so na obeh straneh navduševali za isto stvar, tako da človek res ni vedel, katerega naj bi poslušal. Ljudje si niso bili na jasnem. Živel so v neki megli, iz katere se ni videlo nikamor. Vendar pa se je tisto nedeljo, ko so bile volitve, zgrnilo na volišču toliko ljudi, kot jih še zlepa ni videla vas. Vse se je bilo združilo proti Mršku. Celo taki, ki jih sicer nikdar ob takih prilikah ni bilo na spregled, so bili prišli. Sprva so sicer nekoliko oklevali, ali ko sta se pojavila pred občinsko pisarno kaplan in Marentov France, je vse drlo za njima.

In tako se je zgodilo, da so se znebili Mrška z njegovo lastno miselnostjo, ki je bila njim samim zoperna in tuja.

V fantih pa je bilo takrat čudno zavrelo. Eni kakor drugi so bili nezadovoljni z vsem. Mrškovi pristaši, ki so bili pristaši društva Sinja krila, so se porogljivo nasmehovali fantom, ki so se navadno družili z Marentovim Francetom, češ da so hitro spremenili svoje nazore in da naj jih bo sram. Ti so seveda odgovarjali po svoje na vse to, ali vendar so bili vezani in so morali paziti, kaj so govorili, kajti predobro je bilo čutiti, da je kljub novemu županu gospodar v občini še vedno Mršek, ki uživa ugled v mestu in povsod, kjer imajo gospodje njegove vrste poglavito besedo.

Vendar pa fantje niso nikjer in nikoli skrivali, da niso volili po prepričanju, temveč iz popolnoma drugih nagibov. Ob pregovarjanjih pri takih prilikah pa so vedno prišla na vrsto razna društva in večkrat so se prerekali tako dolgo, da to že ni bilo več golo razpravljanje in iskanje resnice.

Tako so se fantje nenadoma razcepili na dva tako sovražna si tabora, da je vsaka najmanjša beseda ali namišljena žaljivka povzročila pretep, ki so ga navadno vedno začeli tisti, ki so se zavedali, da uživajo zaščito vedno in povsod.

In prav to je bilo morda najhujše pri razpuščenju društev: moralna škoda, ki jo je zadal narodu tisti, ki je fantom vzel svobodo. Ko bi se bil tisti zavedal, kakšen razkroj bo radi tega med narodom, ne bi bil nikdar kaj takega storil.

Človek, ki obupa, obupa samo radi tega, ker se ne čuti več zmožnega staviti se v bran vsem zaprekam, ki mu jih stavi življenje na pot. Največja taka sila, ki človeka zadržuje, da ne kloni pod silo razmer, pa je upanje, ki je kakor tabernakelj v svetišču našega srca. In če tabernaklja v cerkvi ni, ni cerkev več svetišče, temveč samo pusta stavba mrzlih stebrov in sivih sten, ki ne vedo, zakaj stojijo. Prav taka je z upanjem, ki ga človek goji v sebi, ko pričakuje vedno boljših časov. In kdo je našemu fantu vlival v srce več upanja kot ravno kulturna društva? Kdo ga je vedril ob sobotnih večerih in je ob nedeljskih popoldnevih vlival ljudem s prirejanjem vzpodbudnih iger in drugih prireditev novega poguma v srce, da niso klonili, kot ravno fantje, ki so se udeleževali pri društvih?

Dà, to je bilo edino, kar je imel veren kmečki fant. Ko so mu vzeli še to, je bil sam in zapuščen. Človek pa ni ustvarjen samo za to, da se žalosti, temveč je potreben tudi razvedrila, ki ga zamami vsaj za nekaj ur v prijetno sanjarjenje, da se potem spet lahko loti stvarne in krute vsakdanjosti. Kmečki fant mora tudi imeti zabavo. In ker so mu vzeli društva, je začel iskati zabave drugod. Ker je izgubil z društvi tudi moralno oporo, se je začel ukvarjati s stvarmi, ki bi se jih kmečki fant ne lotil zlepa. Dekleta, ki je njemu nekaj svetega, ker podzavestno čuti, da je določena za nekaj višjega, bi se ne priteknili k slabemu namenu za nič ne. Tako pa je izgubil vse ideale in je začel tudi pri dekletih iskati pozabljenja...

Kmečki fant je iskal novih, njemu primernih poti, a jih ni mogel najti. Niso bili vsi fantje taki kot Marentov France, ki je neomajno verjel v povratak lepših časov. Njemu sta vera in tisti veliki optimizem rešila vse, da ni zabredel na pota, po katerih so začeli hoditi mnogi, ki so bili sicer še dobri tako kot nekdanj, a so se zavedali, da je moč le v skupnosti, v društvu.

V vasi se je začel opazovati med fanti, ki so bili člani razpuščenih društev, razkol, ki je bil sprva le komaj viden, pozneje pa je postajal večji in večji in je pretil, da fante popolnoma razdvoji.

France, ki so ga imeli ti fantje še zmeraj za nekega tajnega voditelja, je bil vedno za to, da se nihče ne izpostavlja preveč, temveč, da kaže le odvratnost do vsega, kar mu ni prav ter da ne podpira nobene take stvari, posebno pa ne društva Sinjih kril, ki so po prvem razmahu že začela upadati in pešati, temveč, da goji vero v lepše čase, ki se morajo in morajo povrniti, ker da Bog sam ne pusti, da bi se uganjale take stvari in da bodo morali taki voditelji države sami izprevideti, da to ni prav. Škelarjev Tine pa, ki je bil nekdanj v šolah in se je šele pred kratkim vrnil od vojakov, je bil borben in odločen človek in živo nasprotje Francetovemu miro-ljubju.

Ta je trdil, da se more samo združena sila boriti proti združeni moči, sicer propade in utone v njej. Zato je prav odločno zahteval, da se fantje združijo pod okriljem takega novega društva, ki bo dovoljeno, da se bodo tako s skupnimi močmi borili proti sovražniku.

Ta Tinetova zahteva, ki jo je podpiralo tudi mnogo drugih fantov, je bila povod marsikaterih prerekanj med njim in Francetom.

France je trdil, da je zamisel takega društva neresna in popolnoma neizvedljiva, kajti ustanavljati novo društvo, je v teh časih zelo tvegano. Prepričan je bil, da bi oblast ne odobrila pravil, kakor hitro bi izvedela, za kaj gre, in bi na vso moč nagajal tudi Mršek, ki bi bil prav gotovo vprašan za pojasnilo in mnenje o tem, in bi se tako samo osmešili pred člani Sinjih kril, ki bi si potem domišljali, da so res prav toliko kot bogovi, ki imajo v vasi vso oblast in bi še bolj divjali kot doslej. Zato je bil France odločno proti temu.

Tine pa je le še dalje zagovarjal svoje stališče. Bil je prepričan, da je v borbi za dobro stvar dovoljeno kaj takega, kar bi bilo sicer neizvedljivo. Radi tega je bil za to, da se tudi pri njih ustanovi društvo Kmečka sloga, ki obstoja skoro po vseh

krajih, in ima namen združevati in izobraževati kmečke fante v borbi proti nezdravim razmeram. To društvo, ki ga imajo za veri nenaklonjeno, ker ga podpira baje neka odlična osebnost, bi bilo brez dvoma takoj dovoljeno. In kdo pravi, da bi se pri tem društvu, kjer je dovoljena svoboda vesti in prepričanja ter se potemtakem popolnoma razlikuje od Sinjih kril, ki imajo čisto določeno smotrenost, ne bilo mogoče udeleževati tudi v verskem duhu, čeprav bi se bilo treba navidez potajiti in delati z vsemi, tudi z nasprotnimi fanti?

Temu pa se je France spet najodločneje upiral, kajti menil je, da je potemtakem vseeno, če vsi pristopijo k Sinjim krilom in izvojujejo zase odbor, ki bo delal, kakor bo hotel.

France ni bil nikdar za polovičarstvo in je odločno vztrajal na svojem stališču, od katerega ni hotel odstopiti niti za korak pa če takoj izgubi polovico svojih ljudi.

Ker je bil pa Tine prav tako odločen kot France, in je imel za seboj precejšnje število fantov, se je kljub temu, da je gospod kaplan odločno držal s Francetom, odločil, da izvede, kar je bil sklenil. Prepričan je bil namreč, da se bosta France in kaplan s fanti vred premislila, ko bosta videla, kako se dela in bosta kmalu tudi sama pristopila zraven.

Tako se je začelo na vso moč s pripravami za ustanovitev novega društva, v katerega so bili pripravljeni vstopiti tudi nekateri zmernejši fantje od nasprotni strani, ki tudi niso bili zadovoljni z delom in razmerami pri Sinjih krilih.

In ni bilo dolgo, ko je kmalu prišlo vse to na ušesa tudi Mršku, ki je pripravljal se društvo dobro poznal. Široko se je zasmel in si zadovoljno mel roke, kajti rodil se mu je peklenski načrt, kako bo vse to spet izrabil v svojo korist.

(Dalje prih.)

O GNOJILIH

DRAGI TONE!

Nimam namena, da bi Te s tem pismom prepričal o potrebi gnojenja. Znano Ti je, da vsaka žetev odvzame zemlji nekaj hranilnih snovi. Rastline potrebujejo za svojo rast in razvoj fosforjeve kisline, ogljika in kalija, ki jih vsebujejo gnojila. Razume se, da moramo zemlji odvzete hranilne snovi nadomestiti, če hočemo, da bo drugo leto njiva zopet dobro rodila. Prav zato, da rastline bolje uspevajo, dodajamo izčrpani zemlji hranilnih snovi. Vsako dodajanje snovi kulturni zemlji z namenom, da zvišamo sedaj ali pozneje donos, imenujemo gnojenje, gnojilo pa vsako snov, ki se z navedenim namenom uporablja. Različne rastline pa ne potrebujejo enako količino hranilnih snovi; zato tudi ni dobro, da bi na njivi več let zaporedoma gojili eno in isto rastlino. Posevke zato menjavamo in se držimo nekega vrstnega reda s čimer dosežemo enakomerno izkoriščanje hranilnih snovi na eni in isti njivi. Že zadnjič pa sem ti povedal, da morejo rastline le tedaj popolnoma izkoriščati hranilne snovi v zemlji, če je ta skrbno obdelana in za določeno kulturo primerno pripravljena.

Gnojila so prav raznovrstna. Delimo pa jih v dve glavni skupini: organska in anorganska ali mineralna gnojila. Med organska gnojila spa-

dajo predvsem domača, navadna gnojila, ki se pridelajo v gospodarstvu; med mineralna gnojila pa spadajo največ trgovska ali — umetna gnojila.

Ne da se tajiti, da je med gnojili hlevski gnoj na prvem mestu. Hlevski gnoj ne vsebuje samo že omenjenih hranilnih snovi, ki so rastlinam nujno potrebne, ampak tudiboljšuje zemljo, ker pri razkrajanju razvija toploto in se spreminja v humus — prhlico. Veliko korist boš imel, če bo Tvoj hlev poln živine, ki ti bo dajala dovolj gnoja. Gnoj pa boš moral primerno obdelovati doma in na polju. Gnojna jama ni luksuz za kmeta, ampak nujna potreba. Gnojnica, ki teče okrog gospodarskih poslopij in po poti, je znamenje slabega, zanikrnega gospodarja. Okrog gnojne jame boš nasadil senčnega drevja, da sonce ne bo gnoja osušilo, jama pa boš pokril, da Ti dež ne bo gnoja izpiral. — Gnojišče mora biti cementirano in nekoliko nagnjeno, da more gnojnica odtekati v gnojnično jama. Gnoj se mora dobro stlačiti. Gnoj naj ne leži več kot osem do deset tednov; če ga takoj ni mogoče podorati, ga na koncu njive pokrijemo s prstjo. Nikdar pa ne sme gnoj ležati po njivi razmetan v kupčkih. Razmetani gnoj naj se kolikor mogoče hitro podorje. Najbolje je gnojiti v jeseni, ker je spomladansko oranje neprikladno. Pregovor pravi: »Gnoj ti poplača znoj.« Brez gnojenja je ves trud zaman in do uspeha v kmetijstvu ne pomaga nobeno znanje.

Navadno pa kmet nima dovolj hlevskega gnoja, da bi z uspehom pognojil vse njive. Zato si pomaga z umetnimi gnojili, ki so prav za prav le nadomestek in dopolnilo hlevskega gnoja. Umetna gnojila imajo to prednost pred organskimi, da moremo dati rastlinam tistih hranilnih snovi, katerih najbolj potrebujejo, več, onih pa, katerih jim je manj treba, manj. Z umetnimi gnojili znatno dvignemo količino pridelkov. Statistično je dokazano, da se je n. pr. v Nemčiji v zadnjih letih zelo dvignil pridelek raznih vrst žita. Toda Nemci so imeli enako število živine kot prejšnja leta. Uspeh je treba pripisati samo uporabi umetnih gnojil. Ta gnojila pa so enostranska, to se pravi, da vsebujejo večjo količino ene ali največ dveh hranilnih snovi. Smotrna uporaba umetnih gnojil vpliva na rast in razvoj rastlin in s tem pa posredno tudi na uspeh žetve.

Znano mi je, da imaš za umetna gnojila veliko zanimanje in vem, da Ti bom ustregel če Ti o pridobivanju in izdelovanju umetnih gnojil kaj več povem.

Čilski soliter, ime samo že pove, uvažajo iz Južne Amerike, iz Čile, kjer ga kopljejo na visokih planotah, na katerih nič ne dežuje, v 1 do 1,5 m visokih skladih. Sodijo, da ti skladi niti v sto letih še ne bodo izčrpani. Pridobivajo ga v velikih, rekel bi, kamnolomih, z razstreljevanjem skal. Razbijejo ga v kose in vozijo v tovarne, kjer ga raztope v vreli vodi. To raztopino ohlade da postane trda in skristalizira. S tem postopkom pa soliter očistijo tudi vseh drugih primesi.

Čilski soliter je sivozrnata bela sol, je najdragocenejše dušikovo gnojilo, vsebuje okrog 15,5% dušika. (Dušik je plin, ki ga izdihavajo ljudje in ži-

vali in je rastlinam neobhodno potreben. Mnogo dušika rabijo takozvane rastline metuljnice, t. j. grah, fižol, bob.) Čilski soliter moramo hraniti na suhem prostoru. Za živali je strupen. Poškodovane ali v rasti zaostale rastline se s čilskim solitrom opomorejo.

Amonijev sulfat se pridobiva kot stranski produkt v plinarnah; amonijak iz plinske vode se nevtralizira z žvepleno kislino. Vsebuje okrog 21% dušika. Z njim gnojimo ovsu in krompirju, gnojiti pa moramo v jeseni in spomladi.

V zemlji je malo fosforja in tudi v domačih gnojilih ga je razmeroma malo. Pomagamo si zato z umetnimi fosforjevimi gnojili, med katerimi sta najvažnejša superfosfat in Thomasova žlindra.

Superfosfat predelujejo v tovarnah n. pr. v Rušah iz surovih fosfatov. K tem prištevamo mineralne fosfate, kostne fosfate (iz kostnega pepela) in Guano fosfat (ime ima po otoku Guano in je produkt ptičjega blata).

Velika ležišča fosfatov se nahajajo v Tunisu v Afriki in v Floridi v Ameriki. Zmlete mineralne fosfate spremene s pomočjo žveplene kisline v kašo, puste, da se strdi, jo potem zmeljejo in v obliki moke spravljajo v vreče in razpošiljajo po svetu. Superfosfati vsebujejo 15—30% fosforjeve kisline, ki se v vodi raztopi.

Superfosfat deluje zaradi lahkotopljive fosforjeve kisline izmed vseh fosforjevih gnojil najhitreje in je zaradi tega prikladen za težka tla, nadalje tam, kjer hočemo rastline pognati k bujni rasti in za jaro žito.

Kostna moka ali kostni superfosfat se pripravlja iz kosti in vsebuje poleg fosforjeve kisline tudi do 3% dušika.

Tuniški fosfat izvažajo v ogromnih množinah v Španijo, Francijo in Italijo.

Kalijeve soli, med katerimi je najbolj znan kajnit, nahajamo nad ogromnimi skladi kuhinjske soli, največ v Strassfurtu v Nemčiji, dalje v Kolušu na Poljskem in drugod.

Thomasova moka je narejena iz Thomasove žlindre, ki se pridobiva pri topljenju železne rude. Ko izkopljejo železno rudo iz zemlje, ima ta v sebi še mnogo drugih primesi, najvažnejša med njimi sta apno in fosforjeva kislina. Slednje se iz železne rude izločijo v plavžih. Plavži so velike do 20 m visoke in 6 m široke peči, katere napolnijo z rudo, in sicer tako, da na plast kokska naložijo plast železne rude in tako dalje, dokler ni peč polna. Peč se pa mora vedno polniti. Pri izgorevanju kokska se razvija tako velika vročina, da se vsa snov v peči stopi. Stopljena masa se nabira na dnu peči. Nad tekočim železom plavajo razne druge stopljene snovi kot žlindra. Železo s tem še ni popolnoma čisto; vsebuje še različne snovi, med njimi tudi fosfor, apno in ogljik. Če hočemo tedaj iz surovega železa napraviti jeklo, moramo izločiti te sestavine. Železo pride zdaj v velike kadi, ki so hrušaste oblike in imajo preluknjano dno. Skozi majhne luknjice pihajo v kadi vroči zrak, železo še enkrat stopijo. Železove rude vsebujejo namreč fosfor, ki

pride tudi v sirovo železo; to postane zaradi fosforja in ogljika krhko. Fosfor v ponovno raztopljenem sirovem železu z močnim zračnim tokom oksidira v fosforjev oksid, ta pa se z apnom spoji v apnenčev tetrafosfat. Žlindra, ki plava nad tekočim železom, se odlije, ohladi ter strdi in potem zmelje v temnosiv prah.

Prvi, ki je spoznal porabnost te žindre, je bil angleški inženir Thomas. Zato se po njem imenuje na zgoraj opisani način pridobljena snov Thomasova žlindra.

Thomasova žlindra vsebuje 16—20% fosforjeve kisline in se jo v kmetijstvu v veliki množini uporablja.

Uporablja se kot gnojilo za kislja (močvirna) tla, ker se v taki zemlji tetrafosfat lažje raztaplja. Uporabljamo jo tudi za peščena tla in tam, kjer gnojimo za več let skupaj, n. pr. za lucerno, deteljo, po travnikih i. dr. Uspešno se uporablja tudi za okopanine, krmske rastline in žita. Gnoji se jeseni, pozimi in zgodaj spomladi.

Dušikovo apno ali apneni dušik je povsem novo in res v pravem pomenu besede umetno gnojilo. Izdeluje se v tovarnah, ob toploti 1100° C, iz kalcijevega karbida in zračnega dušika. Pridobivajo ga na sledeči način: V posebne peči nasujejo fino zmleto mešanico oglja in apna in jo s pomočjo električnega toka razbelijo. Pri tem nastane kalcijev karbid. Istočasno pa se napelje v peč vroč, kislika prost zrak visoke napetosti. Sedaj se spoji dušik s kalcijevim karbidom in tako nastane takoimenovani apneni dušik. Dušikovo apno je sivočrn prah, ki škoduje očem. Zato je treba biti pri posipanju previden.

Z dušikovim apnom gnojimo že jeseni, vsekakor pa je treba gnojiti vsaj 14 dni pred setvijo, ker v začetku razvija različne škodljive snovi, ki škodujejo mladim rastlinam. Imeti ga moramo na suhem zraku, ker se na vlažnem zraku razkaja.

Kalijeva gnojila so važna za okopanine, zelenjavo, krmske rastline, travnike in žito. S kajnitom gnojimo jeseni.

Tudi apno je dobro gnojilo. To Ti je že gotovo znano. V zemlji mora izpolniti še posebno važno nalogo in je zelo koristen ne samo za zemljo, ampak tudi za rastline. Z apnom izboljšujemo navadno pred vsem fizikalne lastnosti zemlje, da se morejo druge hranilne snovi dobro izrabiti. Apno nevtralizira rastline ter s tem pospešuje delovanje bakterij, napravi mrzla in težka tla toplejša in rahlejša ter veže lahka.

Med apnenimi gnojili so najvažnejša: apno, apnenec in lapor. Žgano apno je izvrstno gnojilo. Pustimo ga na njivi v kupih, ki jih pokrijemo s prstjo, da ga ne obliha dež. Polagoma razpade v prah. Raztrosimo ga zmešanega s prstjo. Potrosimo ga po mrzlih in težkih tleh in sicer v jeseni pred glavnim oranjem — navadno za več let. Apno zelo prija fižolu, grahu in detelji. Povsod, kjer smo gnojili s kajnitom, moramo gnojiti tudi z apnom. S kajnitom se namreč tvorijo proste kisline, ki jih potem apno nevtralizira.

Poznanje umetnih gnojil, njihova korist in uporabnost, ravnanje z njimi, so stvari, ki jih mora vedeti umni in izobražen kmet. Dobro moraš vedeti, kakšna gnojila so različni zemlji potrebna, kako, s čim in kdaj boš gnojil posameznim kulturam. Nabava umetnih gnojil je za kmeta velik izdatek. Samo tedaj se Ti bo tak izdatek poplačal, če boš z njim znal prav ravnati. Še tako dobro in obilno gnojenje Ti ne bo dosti pomagalo, če ne boš zemlje pravilno in pravočasno obdelal. Kmetovo delo je silno pestro, zahteva celega človeka in vsestranskega znanja. Ne zamudi nobene priložnosti, ki Ti nudi kmetijski poduk, pri tem pa ne zanemarjaj dela na kmetiji. Mnogo je kmetov, ki se udeležujejo vsakovrstnih zborovanj, povsod jih vidiš, povsod hočejo imeti glavno besedo in dajejo nasvete in zahteve na vse strani. Če pa bi pogledal njihovo kmetijo, če bi pogledal v zemljiško knjigo, bi pa videl, da so to po navadi najslabši gospodarji. Pri teh se nimaš kaj naučiti, zato pa tudi v njihovo družino ne sili.

Želim Ti vesele velikonočne praznike!

Tvoj brat

Francé.

SLOVENSKIM FANTOM

Lavrič Franc

Dogodki iz polpretekle dobe nam kažejo na najbolj viden način prežalostno sliko naših tovarišev, ki so se dali zapeljati od raznih zapeljivcev, tako da so zatajili ali pa celo prodali svoje prepričanje. Za obljubo, ki je niso bili deležni, so se prebarvali iz črnega v belo. Postali so žrtev navadnega barantanja s človeškimi značaji.

In zakaj to? Zato, ker jim manjka one resnosti, močatosti, značajnosti, ki vselej karakterizira človeka z močno voljo in doslednostjo. Prvi korak, ki ga moramo storiti, je: premagati slabe lastnosti človeške duše, da si izklesamo značaj, ki nas bo vodil do konca naših dni. Kremenit značaj pa moremo doseči le, ako sami, z lastno voljo posežemo v borbo proti samim sebi, proti našim notranjim slabostim.

Poglejmo velike može, ljudi, ki so mnogo izkusili — pred nami stoje nepremagani. Že z mladimi leti so si ustvarili svoj krepki značaj in ta jih vodi k zmagi. In mi jim zavidamo. Zakaj bi jim zavidali; so ljudje kakor mi, le da imajo v oblasti samega sebe. Toda, kar so ti dosegli, tudi mi lahko dosežemo. Zato začnimo še danes. Ustvarimo si cilj in pojdimo k njemu! Čim težja bo pot, tem bolj se bomo veselili zmage. Na delo torej! Borba bo težka, cilj je daleč. Marsikaterega bodo v življenju doletela vsakovrstna razočaranja, različne ovire se nam bodo stavile na pot, neuspehi bi znali omajati našo voljo. Z vztrajnostjo, z voljo za delo, z željo po uspehu pa bomo vse to premagali in dosegli svoj cilj.

Ravno današnji čas potrebuje trdnih, značajnih fantov in mož, ker le od teh je odvisen napredek prosvetnega, kulturnega in gospodarskega dela našega naroda, le na takih sloni naša bodočnost.

Fantje! Preživljamo najdragocenejšo dobo svojega življenja. Naša in bodočnost našega naroda sta odvisni od tega, kako bomo ta čas preživeli in izrabili. Čas je zlato — začnimo danes, jutri bo morebiti prepozno!

KAKO JE BILO NA OLIMPIADI

France Sešelj. Nadaljevanje.

Svetovno letovišče Garmisch-Partenkirchen je nastalo na teritoriju dveh bivših vasi, oddaljenih pol ure vsaksebi. Vasi sta sedaj z vilami, hoteli in palačami, ki stojijo na vmesnem prostoru, kompaktno strnjene. Že nekaj let ima kraj naslov mesta, katero je razdeljeno na dva okraja po pripadnosti in imenih prejšnjih vasi. Mejo med njima tvori železniška proga; na sredini leži velik, moderen kolodvor normalne železnice, tik ob njem pa drugi malo manjši kolodvor gorske železnice. Vse to napravlja na nerazvjenega prišleca silen utis. Svojevrstno doživetje: tu si na deželi, o stojiš na moderno urejeni ulici ter opazuješ naglico velemestnega prometa in pestrost mednarodnega udeleženstva. Sloves tega letovišča je mlad in razvoj zelo kratek; šele od konca svetovne vojne sem postopoma narašča iz leta v leto. Pred dvajsetimi leti sta bili na tem mestu še dve ljubki planinski bavarski vasi, v katerih je potekalo vse delo in nedelo v ritmu, barvah in tonih pestrih narodnih običajev. Še vedno je kljub silnemu tujskemu vplivu folklorja močno ohranjena; vendar se opazi, da se to iz propagandnih ozirov vzdržuje umetno. Čudnega ni nič, če ljudstvo klone vplivom mestne civilizacije, ko živi med tujci v veliki manjšini, in to skozi vse leto, razen nekaj jesenskih mesecev. V glavnih sezijskih dobah sami domačini niti ne zadostujejo za strežno osebje; s kmetijstvom in živinorejo se še komaj utegnejo baviti. Kraj nima po svoji naravi nič posebnega na sebi, razen dolge in stanovitne zime s precej ugodnimi snežnimi prilikami; pa tudi v teh ga naša Planica, posebno pa še Pokljuka, prekašata. Slednji trditvi skoro ne bi verjeli, če se spomnimo počasnega razvoja gorenjskih letovišč in ugodnih zimovališč; pač tudi tu odloča moč velikega naroda; saj je Ga-Pa pripravljen za nastanitev 50.000 letoviščarjev ter sta iz doline speljani dve vzpenjači, ki sta v stanju vsako uro prepeljati 250 ljudi v višino 1700 m; poleg vzpenjač vozi gorska železnica v višino 2650 m in od tam zopet vzpenjača na 2966 m visoko Zugspitze; na vseh teh končnih postajah in važnejših višinskih točkah se nahajajo prostorni, razkošni hoteli. Vse to pomaga kraju do slovesa in privlačuje leto za letom številne goste iz vseh delov sveta.

Zelo prijeten občutek domačnosti imaš ob opazovanju in občevanju z domačini. Bavarski hribovec je zelo podoben našemu Gorenjcu. Njegova noša in obnašanje je sicer malo bolj bahato, oholi pa niso; nasprotno, zelo vljudni, preprosti in šegavi.

*

V četrtek 6. februarja je program pričel: slovesna proglasitev pričetka, prižiganje olimpijske plamenice in prisega tekmovalcev. Zbudili smo se v temno jutro, kajti nebo je bilo zagnjeno in na gosto se je vsipal sneg — kot da bi bil naročen. Pričetek ceremonij je bil določen za enajsto uro. Ceste pa so bile že dve uri prej

spremenjene v ljudske veletoke, pomikajoče se vse proti isti točki. Samo tako imenovana olimpijska cesta iz Münchena naravnost pred Stadion je bila prazna in zastavljena z vojaškim špalirjem. Na veliki ravnini pred Stadionom so krožili motorni plugi in orali sneg; za njimi nastale visoke snežne brazde pa je množica lopat v rokah vojaško uniformiranega in oragniziranega Arbeitsdiensta zmetala na ozke kupe in tako pripravila prostor za parkiranje več sto avtomobilov. Na minuto točno je na Gudi-bergu zagrmel topovski strel, ki je oznanil vstop Hitlerja na častno tribuno in s tem pričetek slovesnosti. Godba je zaigrala državno himno in vsi desetstisoči navzočih so prožili desnice Führerju in domovini v pozdrav; med njimi so mnogi v navdušenju s petjem spremljali igranje. Po himni je godba nadaljevala s koračnicami, ob njih zvokih pa so vstopale v Stadion posamezne tekmovalne vrste vseh udeleženi narodov. Čelno skupino so tvorili Grki, za njimi ostali narodi po abecednem redu, zaključevalo pa je najmočnejše, nemško zastopstvo. Vkorakali so tako, da so defilirali mimo častne tribune in se nato postavili na določena mesta za provizorni govorniški oder. Ko so se moštva vpostavila na svoja mesta, je iz vrst nemškega zastopstva stopil naprej na oder predsednik zimskega olimpijskega prireditvenega odbora dr. Ritter v. Halt in v petminutnem govoru orisal velike priprave in poudaril važnost tega trenutka za Nemčijo, kakor ves športni svet. V zaključnem stavku je prosil vrhovnega pokrovitelja olimpiade, narodnega vodjo in državnega kanclerja Hitlerja za proglasitev pričetka olimpiade. V odgovor smo čuli po zvočnikih ojačen gromki glas Hitlerja, ki je proglasil IV. zimske olimpijske igre za pričete. Tem besedam so sledile salve gorske topniške baterije. Ob strani obeh olimpijskih skakalnic je na 20 m visokem železnem stolpu zagorel velik ogenj (olimpijska plamenica). Godba je igrala olimpijsko himno in na jambor med skakalnicama so dvignili olimpijsko zastavo. To je bela zastava z vrisanimi peterimi krogi osnovnih barv, ki predstavljajo enako število svetovnih celin. Ta zastava plapolala na vsakem kraju olimpiade, in je kot taka prehodno darilo zmagovalcu, ki jo po končanih igrah vzame v svojo domovino, a jo mora za prihodnjo olimpiado zopet vrniti.

Naslednja točka programa, to je olimpijska prisega, že spada po svojem bistvu k tekmovanju. Za izreko te prisega je bil izbran eden najboljših predstavnikov nemškega smučarstva Willi Bogner. Stopil je na govorniški oder, dvignil desnico k prisegi, z levico poprijel za hitlerjevsko zastavo in izvajal: »Prisegamo, da homo pri olimpijskih igrah pošteni borci in spoštovali pravila iger. Hočemo se boriti v viteškem duhu za čast domovine in prospeh športa.« Pri tem so sodelovali tudi zastavonoše vseh ostalih narodnosti s tem, da so obkrožali Willi Bognerja in povесili svoje zastave.

Godba je zopet zaigrala venec koračnic in moštva so odhajala iz Stadiona po istem redu kot so vstopala. Foto-aparati so štrkali in kino-aparati so brneli, hoteč ohraniti slednjo sliko teh dogodkov.

Po končanem ceremonijelu so se iz tribun vsipale množice skozi izhode na cesto v taki zgoščenosti, da je bil vsak posameznik le delček velike premikajoče se celote. Cenili so, da je bilo 70.000 navzočih. Ob cesti od Stadiona skozi Partenkirchen v daljavo nekaj km je vztrajala ves čas barikada Arbeitsdiensta in špalir oddelkov S.S. in S.A., ki so zapustili svoja mesta takoj po odhodu kanclerja in njegovega spremstva. Visoki gostje so se pripeljali z avtomobili iz Münchena in se prav tako vrnili.

Ta dan popoldne so se pričele prve igre v hokeju na ledu.

(Konec prihodnjič.)

KAKOR SLAP KRVI

Ažmanov

Prav kakor slap krvi
še v včerajšnjem jutru je nagelj rdeč
z okna po steni kipel
in ves zažarel,
ko ga je sonce pozdravilo izza gore.

K njemu z gredice cvetela
je vrtnica bela,
upirala vanj svoj pogled hrepeneči
in ga vabila, vabila vsa v sreči:
»Pridi, prijateljček, skloni se k meni
in me objemi v ljubezni iskreni!«

Danes pa fantje k vojakom so šli
in pesem pod oknom v slovo so zapeli.
Ko so med vriskom in petjem odhajali,
rdeči cvetovi so prsa jim greli...

Sonce je vzšlo
in nageljčka ni več na oknu bilo.
Le vrtnica bela in deklica zala
doma je ostala
in čaka, kdaj fantič povrnil se bo.

OPOMBA

Vane Betkin

(Prevrednotilcem vrednot)

Vse od kraja ste postavili na glavo
in vrednote vse prevrednotili,
da na svetu boljši red bi ustvarili. —
Svet pa suče zmeraj bolj se topoglavo.

Zdi se mi, da našel vzrok sem neuspeha:
v vnemi vroči ste na nekaj pozabili:
v škorenj niste svoje še glavé vteknili,
ker že vse glavá. — To vaša je pregreha.

KATOLIČANI PO DRUGIH DEŽELAH

Slika iz modernih katakomb. Ljeningradski katoliški škof msg. Teofil Matulionis, ki se je meseca februarja mudil v Chicagu, je podal zanimivo, dasi žalostno sliko iz boljševiških katakomb. Slika predstavlja le to, kar je sam doživel. Po svojem prvem ujetništvu v Leningradu, ki je trajalo dve leti, je bil tajno, pri zaprtih vratih, le pred dvema zaupnima pričama posvečen za škofa. Pozneje je bil zopet aretiran in poslan v kazensko kolonijo na Solovjevo otočje, kjer ga je v tamkajšnjih pragozdih čakala »robija«, suženjsko delo. Tam se je polagoma seznanil še z več drugimi duhovskimi tovariši. Ker so vsi najbolj pogrešali sv. maše, so tajno skovali načrt, kako si hočejo preskrbeti to tolažbo. Eden je iz kositerne škatlje priredil kelih, iz njenega pokrova pa pateno. Drugi so vtihotapili potrebno pšenično moko in vino. Pripraven prostor za kapelo so že prej izsledili. Našli so ga v podstrešju delavske barake. Seve, ko bi se bili podnevi tam shajali, bi bilo njih veselje kratko. Ob polnočni uri so se tiho plazili v te »katakombe«, kjer so na navadni klopi

z brisačo pogrnnjeni maševali. Od polnoči do 6. zjutraj so drug za drugim pristopali. Vsak je smel porabiti le 8—10 kapljic vina. Bolni tovariši, ki niso mogli maševati, so prejemale sv. obhajilo. Cela tri leta so uživali to tolažbo. Pa tudi za druge brate po veri so skrbeli. Kdor se je želel z Bogom spraviti in okrepčati z angelsko hrano, se je na potu z dela ali na delo pridružil duhovniku ter se mu mimogrede spovedal, v gozdu za kakim drevesom pa sprejel sv. obhajilo, ki ga je imel duhovnik po dogovoru s seboj. Cela tri leta je boljševiškim paznikom vse to ostalo skrito. Po čudnem slučaju pa je prišlo na dan. Neki duhovnik je v bolezni, ko se mu je že bledlo, neprestano govoril o sv. maši v podstrešni »katedrali«. Oblasti so na podlagi tega vse preiskale. Sicer niso nič obtežilnega našle, ker je bilo po vsakem svetem opraviilu vse skrbno skrito, a to jim je dalo povod, da so duhovnike razposlale v razne delavske barake.

Francoski žosisti. Francoska krščanska delavska mladina »žosisti« so izdali posebno številko svojega lista v nakladi 150.000

izvodov. V tej številki prikazujejo razvoj svoje velike organizacije.

Danes imajo zosite še na Nizozemskem, Danskem, v Angliji, na Portugalskem, v Švici, Španiji, Kongu, Alžiru, Maroku, Tunisu, Indokini, Antilah, Kolombiji in Kanadi.

»Katoliški dom« so postavili Poljaki v Varšavi. V eni izmed velikih dvoran je prirejen kino s 3000 sedeži, ki je največji in najlepši kino poljske prestolice. Delodajalci in uslužbenci v tem kinu so sami katoličani. Kino predvaja samo katoliške filme.

Poljski tisk je na zavidljivi višini, saj znaša dnevna naklada poljskih katoliških dnevnikov 200.000 izvodov. Društvena glasila izhajajo v dnevni nakladi do pol milijona izvodov. Poljaki imajo 18 cerkvenih listov, ki imajo 490.000 naklade. Raznih cerkvenih in redovniških listov je nekaj

desetin, naklada pa znaša 2 in pol milijona. Znanstvenih in bogoslovnih listov je 23, njihova mesečna naklada znaša 30.000 izvodov.

To so fantje. V Antwerpnu v Belgiji je Zveza delavske mladine priredila svoje velike manifestacije ob istem času, ko so rdeči brezbožniki imeli svoj sestanek. Ta sestanek je bil seveda pod varstvom socialistične policije, ki je varovala brezbožnike. Pa vendar so se pred poslopjem, kjer so zborovali brezbožniki, zbrali mladi katoliški delavci. Prepevali so nabožne pesmi in nosili velike napise kot n. pr. »Kdo neguje Vaše bolnike?« ali »Kdo tolaži umirajoče« oziroma »Kdo se žrtvuje za tiste, ki so bolni na kužnih boleznih.« »Spoštujte vse neznane junake«.

Ko je masa katoliških delavcev postala le prevelika, jih je morala socialistična policija razgnati, da osvobodi brezbožnike.

MED SLOVENSKIMI FANTI

CERKLJE PRI KRANJU

Dragi fantje!

Eno leto je minulo, odkar smo se mi zadnjič oglasili v »Kresu«. Kakor drugod, tako se je tudi pri nas marsikaj spremenilo v tem času, zato se zopet oglašamo.

Ko je dr. Korošec vrnil svobodo in dovolil zopetno vpostavitve prosvetnih društev, smo tudi pri nas razvili naš prapor in se pod njim napotili iz zatišja, v katerem smo prebdevali zadnja leta, na široko prosvetno izobraževalno polje. Zopet so se odprla vrata knjižnice, dvignil se je zastor na odru, zopet si nas videl na prosvetnih večerih. Z obrazov nam je zginila otožnost, res kakor toplo pomladansko sonce po hudi zimi se nam je zdelo. Z vso vnetostjo smo poprijeli za delo, igrali smo igri »Pri kapelici« in »Žrtev spovedne molččnosti« ob nabito polni dvorani. Vombergarjevo »Vodo« smo morali vsled smrti gosp. dekana preložiti za povelikonočni čas, v postu pa vprizorimo »Pasijon«. Imamo tudi prosvetne večere, katerih se v precejšnjem številu udeležujemo, predavanja na njih so prav zanimiva in poučna.

Marljivo se pa udeležujemo tudi v fantovskem odseku Katoliške akcije. Lansko leto smo započeli z nabiralno akcijo, s katero smo postavili lepo kapelico Kristusa Kralja v spomin na evharistični kongres v Ljubljani. V zimskem času imamo sestanke, na katerih so predavanja verske vsebine. Zadnje dni smo se prav vestno pripravljali na dekanjski shod fantovskih kongregacij v Kranju. Res, veličastna je bila ta fantovska verska manifestacija, lep je bil pogled na toliko fantov pri obhajilni mizi, posebno pa ko smo vsi skupaj javno obljubili zvestobo Kristusu Kralju in njegovi presveti Materi, kar nam je seglo globoko v dušo. Z najlepšimi vtisi smo se razšli s tega lepega slavlja, katerega bomo imeli v trajnem spominu.

Na žalost pa moram omeniti, da je pri nas razmeroma zelo majhno število naročnikov našega lista. Zato fantje, še tukaj zastavimo svoje sile in skušajmo naše število podvojiti ali celo potrojiti. Tako, da bo tudi v naši fari zagorel prav mogočen fantovski kres, ob katerem se bomo z drugimi slovenskimi fanti vred ogrevali in včasih malo pokramljali. Bog živi!

Cerkljanski fant.

ŽETEV

Po Stijn Streuvelsu K. V.

Rick je ležal podolgem v travi pod lipo; Wies pa je čepel na grči posekanega hrasta ter potegnil kolena visoko pod brado. Fanta sta puhala iz svojih pip kot vsak večer. Le včasih je padla med njima polglasna beseda o vsakdanjih rečeh, ki bi jo brez škode lahko zamočala. Neprestano sta puhala goste oblake modrega dima, ki je krožil nad njunima glavama v vedno širših in tanjših plasteh, dokler se ni razbilnil visoko v zraku. Za odprtimi hišnimi vrati sta Lida in njena mati pomivali posodo ter tiho kramljali.

Rick se je večkrat ozrl proti odprtim, temnim vratom, ki so zevale v beli hišni steni kot teman madež. Najbrže si je mislil: »Zakaj Lida nocoj tako dolgo ne pride?« Bilo mu je, kot da mu nekaj manjka; sam ni vedel, kako zelo si nekoga želi, ki mora priti in bo z njim. Toda v kuhinji so še vedno zvenketali krožniki in lonci, slišati je bilo polglasno gorjovenje. Tu zunaj pa si fanta nista imela ničesar več povedati in tišina je zavladovala. »Zakaj je Wies njen brat in ni Lida moja sestra!« je premišljeval Rick.

Ko je pogledal proti hiši, je stalo dedke med temnimi durmi. Marljivo je pletla dolgo, črno nogavico. Rick se je dvignil in gledal, kako je prišla s tihimi, rahlimi koraki in sedla njemu nasproti poleg Wiesa na hrastovo grčo. Podprl je glavo z obema rokama, da mu je bilo udobno in jo nepremično gledal. Tako prijetno in lepo mu je bilo v njeni bližini, ničesar več si ni želel.

»Znočilo se je.« Nihče ni odgovoril in dobro mu je dela tišina. Tu bi ležal in gledal Lido, tako lepo je bilo v njegovi duši in počutil se je, kot bi ves spočit plaval v tihi, mirni vodi.

Glej, svetli mesec visi zgoraj v lipi, med vijugastimi, golimi vejami! Polje je obilito s srebrno mesečino in veter preganja po njem črno listje, ki nalikuje zmedenim, mrgolečim temnim pikam. Iz hiše je slišati srebiranje Wiesove matere, ki je ostala sama v temi; vse naokoli polje tišina.

Rick je bil zadovoljen, da so vsi močali, in da nihče ni našel besede, ki bi se mu jo zdelo vredno ziniti. Prisluškoval je zvenketanju igel, ki jih je premikala Lida. Tako, če je gledal od spredaj navzgor, je bil njen obraz ves teman; nazadnje je zdvomil, da li tudi njen pogled tiho in prijateljsko išče njegovega, ali ima polzaprete oči uprte v svoje delo. Po vsem telesu ga je obšla prijetna toplota, da je ni upal več pogledati in je zaprl oči. Poleg njega v travi

je ležal črni, volneni klobčič, ki se je neprestano premikal in poskakoval, kakor je njen majhni prst nategoval nitko.

»Jutri bomo imeli spet lep dan,« je skozi zobe zamrmral Wies. »Kmalu bo poletje,« je odvrnila Lida; in nato: »Megle se dvigajo, kmalu bo še topleje.« Dvignila je glavo in se zazrla v daljo preko polj.

Tako sta kramljala s skupimi, združanimi besedami o zemlji in vremenu, o igri in življenju, čisto vsakdanje kot brat in sestra. Tudi Rick bi se rad pridružil, pa se ni mogel domisliti, kaj naj pove. Njegov pogled se je lovil v temne valove las okrog Lidinega obraza, zdrnil je ob njih višje in iskal po bledem nebu prvih zvezd, ki so vtrepetavale druga za drugo kot pravkar prižgane drobne voščenske.

Tam na zahodu, daleč za polji, kjer so ugasnili zlati sončni prameni, so plavalii beli oblaki kot velike rože brez stebel. Tišina je bila tako popolna, da je bilo razločno slišati tikanje igel v Lidinih rokah.

»Tako je, kot bi bili mi trije sami na svetu,« je mislil Rick, »in je svet sedaj tako neskončno prostran, tako velik!« Čutil je, kako raste s svetom in tam rastejo v neskončnost tudi Wies in Lida in posekano drevo. Sedaj se ni več trudil in iskal, od kje prihaja polna blaženost, ki ga objema kot mila, bogata rosa. V hlastnih požirkih je pil svojo srečo, kot pije vodo ob veliki vročini, in je ležal tu, ter zahteval vedno več, vedno več, da bi bilo večno tako! Tiha opojnost je ležala nad drevjem, preko polja in okrog hiše, bila je nad Lido in Wiesom. — Nekje daleč je bila smrt; toda nocoj nihče ni mislil nanjo. Noč je pronicala vedno globlje in je oklepala v skrivnostnem krogu vso zemljo.

Lida je pustila, da ji je delo zdrnilo v naročje; pretegnila je roke na dolgo in široko in naslonila glavo na lipovo deblo. V somraku so utonile črte njenega obličja in globine okrog ust in oči so bile polne čudovitih senc. Rick je še vedno iskal, kaj naj pove v tišino. Vedel je, kaj hoče reči, ko pa je hotel z besedo povedati, je bilo vse tuje in izmaličeno. — Wies bi se smejal njegovemu brbranju in Lida bi začudeno dvignila glavo ter ga gledala z velikimi, vprašujočimi očmi. — Smejala se mu ne bi, to je vedel, ker je bil tako tih, čudovit večer. Sedela je in nemo strmela predse kot podoba. — Le zakaj ima roke tako visoko prekrižane in telo iztegnjeno? Tako je večkrat sedela; in Ricku je bilo vselej čudno lepo in hudo obenem, gledal jo je skrivaj s polpriprtimi očmi in se bal, da ga bo začarala.

»Nocoj ponoči bo spet sedela na moji postelji; — in vendar ni mogel odtrgati svojih oči od nje.

Z tiho, nežno besedo bi jo rad opozoril nase, njen pogled uprt v daljo, bi rad pritegnil k sebi. »Poslušaj murnčka, tu, v travi.« — Lida in Wies sta močala in prisluškovala tenki murnovi pesmi. Čvrkanje je naraščalo, pojemalo in preslo v dolgo tišino, se spet oglasilo, kot bi prerezal molk s tenko ostrino. Ricku je bilo tesno, bal se je, da se bo razburkala ta mirna gladina in se bo razdrobila steklena stavba v črepinje. Tedaj se je izza hinših vrat zaslišal nepričakovani, vsakdanji materni klic: »Lida, spat gremo, pridli!«

To je bil znak, da je vsemu konec za nocoj. Lida se je zdrznila iz svojih sanj, spustila roke v naročje in pričeli so se pogovarjati o dogodivščinah v vasi, o delu; Rick je pripovedoval o Dirku Kvolu, ki je šel snubit z nekim tujcem in da se je Pikkaert preteklo nedeljo tepel z močnim gozdarjem iz Langemarke. Lida je vpraševala po Rickovih sestrah Rien in Tildi — in nato so vsi trije vstali, se pretegnili, zazehali in si želeli lahko noč.

»Na svidenje jutri,« je še rekla Lida; in spet je tako prijazno okrenila glavo proti njemu. Potem je šla z bratom v hišo in sam je romal skozi tih večer.

Sedaj je videl čisto razločno, da ga je pogledala s svojimi temnimi očmi, tako tuje in vprašujoče ga je pogledala, da je čutil, kako mu polje kri po žilah in bi mogel jokati od velike sreče. Domov pojde, prej bo pa še enkrat premislil vse, kar se je zgodilo nocoj. Počakal je še nekoliko in poslušal, kako Lida s svetlim, počojnim glasom moli večerno molitev. Kakor pesem je legala njena molitev preko polja; in šele potem, ko je srebrni glas izzvenel in se je vse umirilo, se je zavedel, da je že noč, in da mora domov. — O, bogat zaklad in velika radost je nosil v svojem srcu; da je kar prekipovalo iz njega, plesalo po težkih, črnih drevesih in še višje do samega neba, do tega velikega, modrega oblaka!

Hotel bi vsemu svetu povedati o svoji radosti, zavriskal bi ko razposajen pastir, toda ni upal prekiniti tišine okoli sebe; pohitel je, da bi bil čim preje na podstrešju, sam, čisto sam, da bi mirno pregledal vse dragocene slike, ki jih je hranil v spominu. Premislil bo še enkrat vse besede, ki jih je izpregovorila, s svetlimi očmi bo zrl zlato njeno sliko, ki je bila tako živa v njegovi duši.

(Nadaljevanje.)

MISIJONSKA TISKARNA

**GROBLJE
DOMŽALE**

**želi vsem naročnikom „Kresa“
veselo veliko noč!**

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

L J U B L J A N A

MIKLOŠIČEVA CESTA 6 (v lastni palači)

**OBRESTUJE HRANILNE VLOGE PO
NAJUDGODNEJŠI OBRESTNI MERI**

NOVE VLOGE:

VSAK ČAS RAZPOLOŽLJIVE OBRESTUJE PO 3%

Domača slovenska zavarovalnica je

VZAJEMNA ZAVAROVALNICA

v Ljubljani v lastni palači ob Miklošičevi
in Masarykovl cesti

Telefon 25-21 in 25.22.

PODRUŽNICE IN GLAVNA ZASTOPSTVA:

Celje, Maribor, Zagreb, Split, Sarajevo, Beograd.

KRAJEVNI ZASTOPNIKI

v vseh večjih krajih v Jugoslaviji in vseh župnijah v Sloveniji. Proračuni in informacije brezplačno in brezobvezno.